COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN DOMENIUL OCROTIRII SĂNĂTĂȚII

INTERNATIONAL COOPERATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE FIELD OF HEALTH CARE

Gabriela MELNIC,
doctorandă,
Universitatea de Stat din Moldova

Ion DULSCHI,
doctor în ştiinţe istorice,
conferenţiar universitar

SUMMARY

International collaboration in the health sector, the exchange of experience in the training of medical personnel, as well as in the provision of medical assistance, the provision of medical devices through international collaboration mechanisms, regionalization in the provision of certain types of medical assistance, are already common things. Thus, by intensifying the processes of international collaboration, the Republic of Moldova, taking into account the national health policies, connected to the requirements of the time, can also be part of these processes. This fact will contribute to the alignment of the medical staff to the implementation of the new methods of training, diagnosis and treatment.

Keywords: *health, international cooperation, cooperation agreement, medical services, projects, regulation, memorandum, cooperation protocol*

Noțiunea de cooperare internațională se referă la sprijinul oferit de doi sau mai mulți agenți în context internațional (guverne din diferite țări, companii, ONG-uri etc.) pentru a promova dezvoltarea economică și/sau socială [1].

În conformitate cu prevederile Regulamentului privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 148 din 25.08.2021, anexa nr. 1, pct. 7 (2), organul central de specialitate al administrației publice este responsabil de colaborarea, în conformitate cu legislația națională, cu instituțiile de profil din străinătate în domeniul ocrotirii sănătății [3]. Pe parcursul ultimilor treizeci de ani, începând cu 1991, Ministerul Sănătății din Republica Moldova a semnat mai multe acorduri bilaterale cu ministerele sănătății din state europene, privind colaborarea în domeniul sănătății și științelor medicale. Astfel de acorduri au fost semnate cu ministerele sănătății din așa state ca: Albania, Azerbaidjan, Bulgaria, Cehia, Cipru, Estonia, Germania, Israel, Letonia, Macedonia, Polonia, România, Federația Rusă, Republica Turcia, Ucraina (pentru anii 1995-1996), Ungaria și Uzbekistan. Cu toate acestea, acordurile au rămas, o bună parte dintre ele, aceleași de la momentul semnării, în variantă inițială,

purtând un caracter general, iar alte acte adiționale care ar dezvolta mai în detaliu aceste colaborări nu au fost semnate.

Pe parcursul acestor 30 de ani au mai fost semnate memorandumuri cu câteva state cum ar fi: Memorandum de Înțelegere privind Colaborarea în domeniul Medicinii Tradiționale între Ministerul Sănătății și Administrația de Stat pentru Medicină Tradițională Chineză a Republicii Populare Chineze, Memorandum de Înțelegere în domeniul sănătății și științelor medicale între Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și Ministerul Muncii, Sănătății și Afacerilor Sociale al Georgiei și Memorandum de Înțelegere între Ministerul Sănătății Republicii Moldova și Ministerul Afacerilor Externe al României în domeniul asistenței oficiale pentru dezvoltarea proiectului Serviciului Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare (SMURD). Un alt memorandum este semnat între Ministerul Sănătății și Biroul de Cooperare al Elveției „Suport pentru reforma serviciilor de sănătate mintală în Republica Moldova", care vin să sporească gradul de conștientizare a populației față de problemele de sănătate mintală, promovarea sănătății mintale și acordarea sprijinului necesar persoanelor în procesul de recuperare și incluziune socială, precum și consolidarea serviciilor de sănătate mintală la nivel de comunitate. La fel, au mai fost semnate câteva protocoale, cum ar fi: Protocol între Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și Ministerul Sănătății al Republicii Populare Chineze privind colaborarea în domeniul perfecționării cadrelor și un protocol la Acordul între Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și Ministerul Sănătății al Federației Ruse privind colaborarea în domeniul pregătirii și perfecționării specialiștilor din sistemul sănătății din 3 martie 2003.

La fel, mai este semnat un Protocol de cooperare în domeniul farmaceuticii între Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, Ministerul Industriei și Comerțului al Republicii Moldova și Ministerul Sănătății al Republicii Turcia.

Studierea conținutului acordurilor, memorandumurilor și protocoalelor semnate, dar și a următorilor pași întreprinși în acest sens, de multe ori denotă o lipsă a unui plan de acțiuni la acest capitol și o lipsă de consecutivitate. Mai mult ca atât, nu au fost semnate și alte acorduri, memorandumuri sau protocoale. Astfel, spre exemplu nu există acorduri semnate între Republica Moldova și așa state ca Regatul Spaniei, Republica Italiană, Republica Portugheză și Canada, state în care există un număr mare de cetățeni moldoveni. La fel, acestea sunt state cu care am putea colabora în domeniul pregătirii și perfecționării specialiștilor din sistemul de sănătate. Acest lucru fiind mai necesar acum, Republica Moldova tot mai ferm își exprimă aspirațiile de a deveni stat membru al Uniunii Europene [13] și când prevederile Acordului între Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și Ministerul Sănătății al Federației Ruse privind colaborarea în domeniul pregătirii și perfecționării specialiștilor în sistemul sănătății, nu mai sunt implementate și actualizate în corespundere cu necesitățile specialiștilor din sistemul de sănătate, chiar fiind pusă problema de a fi abrogat/denunțat.

Funcționarea și structurarea serviciilor de sănătate trebuie să corespundă nevoilor populației, iar Ministerul Sănătății în calitate de autoritate publică centrală de specialitate, ar urma să examineze în detaliu posibilitățile de dezvoltare pe termen scurt, mediu și lung a serviciilor prestate, celor care urmează a fi dezvoltate pentru a fi prestate în țara noastră, precum și încheierea unor acorduri cu state care ar putea prelua sarcina

prestării acestor servicii medicale pentru cetățenii noștri, la prețurile cele mai acceptabile. Acest lucru fiind o lacună majoră, atâta timp cât cetățenii Republicii Moldova sunt nevoiți de sine stătător să caute clinici medicale pentru a beneficia de serviciile medicale de care nu pot beneficia în țară.

O colaborare mai fructuoasă se atestă între Ministerul Sănătății și diverse Organizații nonguvernamentale (ONG) internaționale, Asociații Obștești (AO), fundații, care cumva compensează lacunele existente, în lipsa acordurilor interstatale.

Dintre cele mai importate colaborări pe care le are Republica Moldova sunt cu subdiviziunile ONU.

Din 1992 Republica Moldova a devenit membră a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS). Colaborarea dintre Republica Moldova și OMS este reglementată prin Acordul de Bază din 1994, semnatari fiind Guvernul Republicii Moldova și Biroul Regional OMS pentru Europa, procedurile legale de cooperare fiind ratificate prin Hotărârea Parlamentului nr. 597-XIII din 3 octombrie 1995. În vederea unei colaborări mai facile între Republica Moldova și OMS, din 1995, a fost instituit Biroul OMS de coordonare în Republica Moldova. OMS acordă Republicii Moldova asistență de tip asistență tehnică [9].

La inițiativa Biroului Regional OMS pentru Europa în 2013 a creat o platformă comună pentru 11 state din regiune, cu o populație mai mică de 2 mln locuitori, își împărtășesc experiențele pentru atingerea obiectivelor comune în sănătate. La reuniunea din 2023, la care a participat și Republica Moldova, au fost puse în discuție subiecte ca: promovarea echitabilă în sănătate și a bunăstării, accelerarea bolilor netransmisibile și a sănătății mintale la nivel comunitar, îmbătrânirii, disponibilității și accesibilității medicamentelor, dezvoltării resurselor umane în sănătate, valorificarea transformării digitale în țările mici.

Pe agenda comună de colaborare între Republica Moldova, prin intermediul Ministerului Sănătății și OMS, prin intermediul Biroului de țară, sau fost multiple subiecte, unul ar fi controlul factorilor de risc pentru bolile netransmisibile. Însă, pe parcursul anilor 2020-2023, agenda a fost și mai plină, fiind axată preponderent pe fortificarea sistemului de sănătate, gestionarea situațiilor de urgență în sănătate publică, acutizate de declanșarea pandemiei Covid-19. Astfel cu suportul Biroului de țară al OMS, în această perioadă, au fost elaborare Protocoale clinice naționale, ghiduri, instruiri, iar cu suportul partenerilor OMS, a fost posibilă procurarea și repartizarea echipamentelor de protecție pentru instituțiile medicale implicate în acordarea asistenței medicale pacienților diagnosticați cu maladia Covid-19 [10].

O altă structură a ONU este Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), care este agenția Națiunilor Unite, prezentă în Republica Moldova din 1995, activează pe domeniul sănătății și drepturilor sexuale și reproductive. UNFPA a acordat sprijin constant Republicii Moldova în elaborarea programelor, politicilor pe domeniul asistenței medicale mamei și copilului, persoane afectate de HIV (Virusul Imunodeficienței Umane). Prin multiplele sale proiecte a contribuit inclusiv la dotarea instituțiilor medico-sanitare publice cu echipamente medicale. În perioada pandemiei, printr-un alt proiect UNFPA, consta în a oferi un suport emoțional persoanelor singuratice, într-o perioadă cu impact psiho-emoțional sporit.

Sunt colaborări frumoase pe subiecte tangențiale și cu alte organizații internaționale, de exemplu Organizația Internațională pentru Migrație **(OIM)** [5].

UE. Republica Moldova a aderat la Consiliul Europei la data de 13 iulie 1995. Rolul cheie a Organizației este de a susține Republica Moldova în îndeplinirea obligațiilor sale statutare și a angajamentelor specifice pentru consolidarea democrației, a drepturilor omului și a statului de drept [14]. Tangența cu sistemul de sănătate este în respectarea drepturilor pacienților aflați la tratament în instituții medicale de tip închis. Astfel, organizația prin structurile sale monitorizează, dar oferă și suport tehnic statului în elaborarea politicilor de eradicare a încălcărilor privind tratamentului inuman sau degradant, inclusiv condițiile precare de detenție și îngrijirea medicală necorespunzătoare, legalitatea detenției și problemele conexe.

Acordul dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind programul „UE pentru Sănătate", semnarea căruia va permite Republicii Moldova să participe la concursurile de proiecte lansate, câștigarea cărora se va solda cu creșterea rezilienței sistemului de sănătate, inclusiv în situații de urgență, iar prin urmare asigură fortificarea capacităților sistemului de sănătate [13]. Un alt avantaj al acestui program este cel de fortificare a capacităților de prevenție a bolilor netransmisibile, inclusiv a maladiilor oncologice. În cadrul acestui acord se pune accent și pe transformarea digitală, resursele umane din domeniul sănătății, dar și accesul facilitat la medicamente și dispozitive medicale.

Cu suportul financiar al UE și structurilor acesteia sunt implementate multiple proiecte de dotare a instituțiilor de învățământ medical și a instituțiilor medico-sanitare publice.

România – o colaborare fructuoasă are Republica Moldova cu România, suportul României fiind etnic, financiar, schimb de experiență, studii etc. Un rol tot mai important îl capătă colaborarea între ministerele sănătății dintre cele două state, dar și a altor state membre UE în contextul consolidării capacităților funcționarilor publici la elaborarea documentelor de politici privind implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. La fel, au beneficiat de suport din partea României instituțiile medicale din Republica Moldova prin intermediul Agenției de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare (RoAid), finanțat de Ministerul Afacerilor Externe a României [11].

O structură regională de cooperare în domeniul sănătății, din care face parte și Republica Moldova este și Rețeaua de Sănătate din Europa de Sud-Est (SEEHN), care promovează cooperarea tehnică, sprijin financiar reciproc, schimb de experiență, extinderea parteneriatelor în vederea îmbunătățirii continue a stării sănătății și bunăstării cetățenilor din țările membre SEEHN.

O colaborare mai intensă a avut Ministerul Sănătății în ultima perioadă și cu Banca Mondială. Proiectul Băncii Mondiale „Răspuns de urgență la Covid-19 în Republica Moldova" a fost un real suport pentru sistemul de sănătate din Republica Moldova pe parcursul anilor 2020-2023, când fusese declarată stare de urgență în sănătate în legătură cu pandemia produsă de SARS-CoV-2 (corona-virusul de tip 2) [15]. Urmare a acestui proiect sistemul de sănătate din țara noastră a beneficiat de posibilitatea achiziționării printr-un mecanism mai simplificat și dotării instituțiilor medicale cu dispozitive medi-

cale, consumabile și medicamente, consolidării sistemelor de supraveghere a bolii, procurări de ambulanțe, toate acestea de rând cu numeroase cursuri de formare cu privire la prevenirea infectării și practicile de control.

După cum am menționat și anterior, nu există acord de cooperare între Republica Moldova și mai multe state occidentale, printre acestea este și Statele Unite ale Americii. Astfel, majoritatea programelor Statelor Unite în Republica Moldova sunt acordate de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), care sunt coordonate de Ambasada SUA în Republica Moldova, preponderant pe segmentul – Protecția copilului. Implementarea proiectelor USAID, în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova, se efectuează de către organizații nonguvernamentale internaționale și locale, companii private din SUA și agenții. Proiecte de renovare și dotare a instituțiilor medico-sanitare publice din Republica Moldova sunt finanțate cu suportul Departamentul de Stat al SUA.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea ocrotirii sănătății, Nr. 411 din 28.03.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 34 din 22.06.1995;
2. Legea pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, nr. 112 din 02.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 185- 199 din 18.07.2014;
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.148 din 25.08.2021 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 206-208 din 01.09.2021;
4. Proiectul Strategiei naționale de sănătate 2030: https://ms.gov.md/comunicare/buletin-informativ/strategia-nationala-de-sanatate-2030-lansata-spre-consultari-publice/
5. Ghidul comun al OIM/OMS cu privire la serviciile de sănătate. Geneva: O IM., 2012;
6. Kickbusch I., Gleicher D., Guvernarea pentru sănătate în secolul 21., Copenhaga, Biroul Regional pentru Europa al OMS, 2012;
7. Cooperare internațională - Ce este, definiție și concept – 2021, https://ro.economypedia.com/11037984-international-cooperation ;
8. https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url= ;
9. Centrul de informare și documentare al Organizației Mondiale a Sănătății, https://cidoms.library.usmf.md/index.php/republica-moldova-si-oms&ved=2ahUKEwjp4672mvr-AhUQzYsKHQKCAxgQFnoECCUQAQ&usg=AOvVaw3Sbm2tCri-it7np-CjqLy0 ;
10. Suportul partenerilor OMS, https://old.msmps.gov.md/ro/content/oms-si-partenerii-sai-polonia-bulgaria-si-qatar-ajuta-republica-moldova-combaterea-pandemiei#:~:text=%C8%99i%20Qatar%20ajut%C4%83-,Republica,-Moldova%20%C3%AEn%20combaterea ;

11. Spital dotat cu echipamente în valoare de două milioane de lei, bani donați de Guvernul României, https://ms.gov.md/comunicare/comunicate/spital-dotat-cu-echipamente-in-valoare-de-doua-milioane-de-lei-bani-donati-de-guvernul-romaniei/#:~:text=valoare%20de%20dou%C4%83-,milioane,-de%20lei%2C%20bani ;
12. Acordului dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind asocierea Republicii Moldova la programul „UE pentru sănătate", https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-15-nu-121-maeie-ms-2023.pdf
13. Creșterea rezilienței sistemului de sănătate prin Acordul dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, https://ms.gov.md/comunicare/comunicate/cabinetul-de-ministri-a-aprobat-ratificarea-acordului-de-asociere
14. Consiliul Europei, www.coe.int/ro/web/chisinau/ongoing-projects
15. Proiectul Băncii Mondiale "Răspuns de urgență la Covid-19 în RM, https://ms.gov.md/covid-19/proiectul-bancii-mondiale-raspuns-de-urgenta-la-covid-19-in-republica-moldova/documente/
16. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, https://old.msmps.gov.md.content